

Kiusaamisen vastaiset toimet eri koulutusasteilla Turussa

16.4.2024

Krista Lahtinen, palvelupäällikkö

Kiusaamista koskevat määräykset

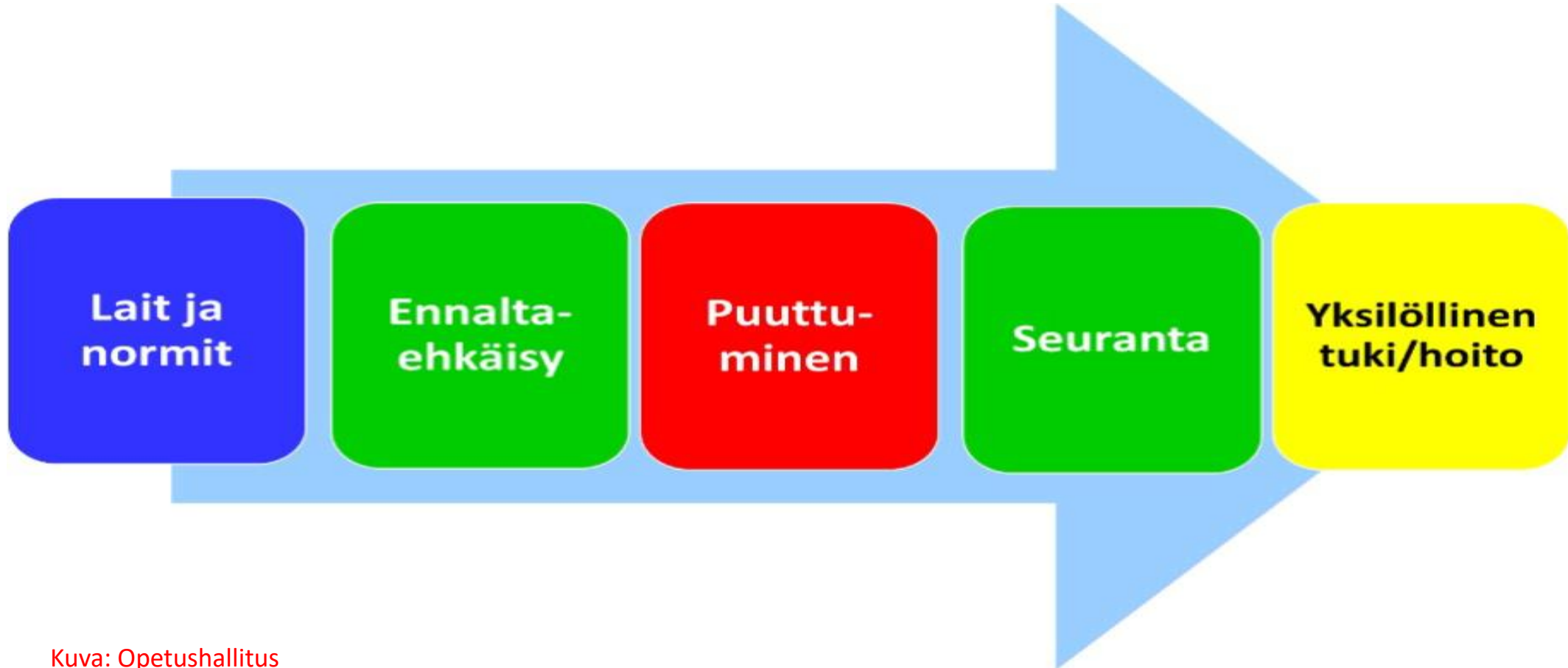
- Eri koulutusasteilla on opetuksen järjestäjää velvoittavia määräyksiä:
- [Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki \(1287/2013\)](#)
- [Sosiaalihuoltolaki \(1301/2014\)](#)
- [Lastensuojelulaki \(417/2007\)](#)
 - [Lukiolaki \(714/2018\)](#)
 - [Lukioasetus \(810/2018\)](#)
 - [Lukion opetussuunnitelman perusteet \(2019\)](#)
 - [Perusopetuslaki \(628/1998\)](#)
 - [Perusopetusasetus \(852/1998\)](#)
 - [Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet \(2014\)](#)
 - [Lue lisää kurinpidosta perusopetuksessa](#)
 - [Varhaiskasvatuksen ja opetustoimen turvallisuusopas](#)
 - [Varhaiskasvatuslaki \(540/2018\)](#)
 - [Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet \(2022\) ePerusteissa](#)
 - [Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet \(2014\) ePerusteet](#)

Toimi kiusaamista, häirintää,
syrjintää ja väkivaltaa vastaan.

Kuva: Opetushallitus

Kiusaamisen vastainen työ on prosessi

Kuva: Opetushallitus

Käsitteet teeman ympärillä

Kiusaaminen

Kiusaamisesta on kysymys silloin, kun yksi ja sama lapsi tai nuori joutuu tahallisesti, toistuvasti ja systemaattisesti toisen tai toisten tietoisena ja epäasiallisen toiminnan kohteeksi.

Kiusaamisen ilmenemismuodot ovat: fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja verkkokiusaaminen.

Häirintä

Yhdenvertaisuuslain mukaan häirintää on käyttäytyminen, jolla loukataan henkilön ihmisarvoa siten, että luodaan halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirinnälle tyypillistä on sen toistuvuus.

Häirintä voi myös olla esimerkiksi seksuaalista häirintää tai sukupuoleen perustuvaa häirintää.

Syrjintä

Syrjinnällä tarkoitetaan, että henkilöä on kohdeltu vertailukelpoisessa tilanteessa huonommin kuin toisia yhden tai useamman henkilökohtaisen ominaisuuden takia.

Syrjintää on myös, kun näennäisesti neutraali sääntö, peruste tai käytäntö saattaa ihmisen muita epäedullisempaan asemaan henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella.

Vihapuhe

Vihapuhetta ovat kaikki ilmaisun muodot, jotka levittävät, yllyttävät, edistävät tai oikeuttavat suvaitsemattomuuteen perustuvaa vihaa. Yhdenvertaisuusvaltuutetun mukaan vihapuhe on viestintää, joka lietsoo vihaa yhtä ihmistä tai ihmisryhmää vastaan. Vihapuhe voi liittyä esimerkiksi ihonväriin, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen.

Väkivalta

Väkivalta on tahallista fyysisen voiman tai vallan käyttöä, tai sillä uhkaamista, suhteessa toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tehdäkseen toiselle jotain paha, vahingoittavaa ja satuttavaa joka voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai kuolemaan.

Väkivalta erotellaan yleensä henkiseen, ruumiilliseen ja seksuaaliseen väkivaltaan.

Suomen lain mukaan väkivalta on rikos. Väkivallan tekijä voi joutua korvaamaan toiselle aiheuttamansa vahingon. Jos tekijä on täyttänyt 15 vuotta, hän voi joutua myös rikosoikeudelliseen vastuuseen. (Rikoslaki 39/1889)

Suunnitelmat ja ohjeistukset: varhaiskasvatus

- Päiväkodeilla on jokaisella oma kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen ohjelma ja toimintamalli
 - Tällä hetkellä on valmisteilla koko varhaiskasvatusta ja esiopetusta koskeva kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyn ja niihin puuttumisen suunnitelma.
 - Suunnitelma otetaan käyttöön tulevana toimintakautena.
 - Jokainen ryhmä tarkentaa käyttämiään ennaltaehkäiseviä menetelmiä ja keinoja ryhmän pedagogiseen suunnitelmaan toimintavuosittain.

Suunnitelmat ja ohjeistukset: perusopetus

Kiusaamisen vastainen suunnitelma:

- [https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/kiusaamisen_vastainen_tyo_turun_kaupungin_kouluissa - opas.pdf](https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/kiusaamisen_vastainen_tyo_turun_kaupungin_kouluissa_-_opas.pdf)
 - Jokaisella koululla oma tarkennettu suunnitelma ja puuttumisen malli. Se on osa koulujen opetussuunnitelmaa.
 - Tällä hetkellä päivitetään suunnitelmaa oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta, häirinnältä ja syrjinnältä. Suunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2025

• Turvaamistoimet ja kurinpito:

- <https://blog.edu.turku.fi/ops2016/files/2022/08/Kasvatuskeskustelu-kurinpidolliset-keinot-ja-turvaamistoimet-Turun-perusopetuksessa-1.8.2022-alkaen.pdf>
-

Suunnitelmat ja ohjeistukset: lukio

- Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta, häirinnältä ja syrjinnältä:
 - [Osa opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaa](#) ja siten myös lukion opetussuunnitelmaa

Käytössä olevia menetelmiä kiusaamisen vastaisessa työssä

- Toimintakulttuuria kehittävät ja kiusaamista ennaltaehkäisevät
 - [MAPA](#)
 - [ProKoulu](#)
- Aikuisten havainnot ja huomiot
 - Kiusaamisen ehkäisy osa arjen pedagogiikkaa
- Tilanteiden selvittäminen ja ratkaiseminen
 - VERSO ja RESTO
 - KiVa-Koulu
- Tunne- ja turvataitokasvatus (sis. Digiturvataidot)
- Ryhmytyminen, luokka- ja ryhmähenki, yhteenkuuluvuus
- Osallisuus ja kuulluksi tuleminen
- Kummi- ja tukioppilastoiminta
- Välituntiliikunnan vertaisohjaajat
- Järjestyssäännöt ja ryhmän/luokan säännöt
- Työrauha ja struktuuri oppitunneilla
- Itsearviointi ja säännölliset kyselyt
- Yhteistyö kotien ja huoltajien kanssa

Yhteisölliset toimet

- Hyvinvoinnin ja turvallisuuden järjestelmällinen **johtaminen** ja turvallisuusjohtaminen
- **Myönteisen koulukulttuurin** luominen ja vaaliminen
- **Käytänteet**, kuten yhdessä sovitut toimintatavat ammattilaisten kesken kiusaamistilanteiden selvittämiseksi ja niihin puuttumiseksi
- **Tiedolla johtaminen**, kuten turvallisuutta ja kiusaamista koskevien tietojen kerääminen, tulosten analysointi ja johtopäätösten tekeminen kehittämistoimenpiteistä, sekä toimenpiteiden toteutus
- Tasa-arvoinen, yhdenvertainen, oikeudenmukainen ja jokaista **arvostava** kohtelu oppimisyhteisössä
- **Järjestyssääntöjen** ja muiden toimintamallien ja -tapojen valitseminen, käsittely ja niistä päättäminen yhdessä
- Jokaisen lapsen ja nuoren **kasvun ja kehityksen tukeminen** sekä tuen huomioiminen opetuksessa sekä työpäivän ja opetuksen rakenteissa
- **Työrauhan tukeminen** puuttumalla ryhmässä toimimisen ongelmiin varhain ja lapsen edun mukaisesti, sekä muuttamalla opetuksen järjestelyjä tarvittaessa

- Suunnitelmallinen **henkilöstön turvallisuus- ja hyvinvointiosaamisen** kehittäminen ja ylläpitäminen, sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen kiusaamisen ehkäisyssä, siihen puuttumisessa ja tapausten seurannassa
- Opettajien ja muun henkilöstön, lasten/nuorten sekä vanhempien/hoitajien ja heidän edustajiensa osallistuminen turvallisuutta ja hyvinvointia edistävien sekä **kiusaamista ehkäisevien toimien suunnitteluun ja toteuttamiseen**
- Henkilöstön **perehdyttäminen** ja sen toteutumisen seuranta
- **Vuorovaikutteinen ja varhainen yhteistyö vanhempien/hoitajien kanssa**
- **Yhteistyö** lasten ja nuorten turvallisuutta ja hyvinvointia tukevien tahojen kanssa (neuvola- ja opiskeluhuolto- ja muut terveydenhuoltopalvelut, lastensuojelu ja muu sosiaalitoimi, poliisi, nuorisotyö ja järjestöt)
- **Rakennusten ja pihojen suunnittelu** sekä korjaaminen turvallisuutta edistäväksi ja kiusaamista ehkäiseväksi

Muut toimet

OPETUKSEEN SITOMATON HENKILÖSTÖ

- Koulunuorisotyöntekijät
 - Yhteisöpedagogit
 - Kouluvalmentajat
-

Mitä kyselyt ja mittarit kertovat Turussa kiusaamisesta?

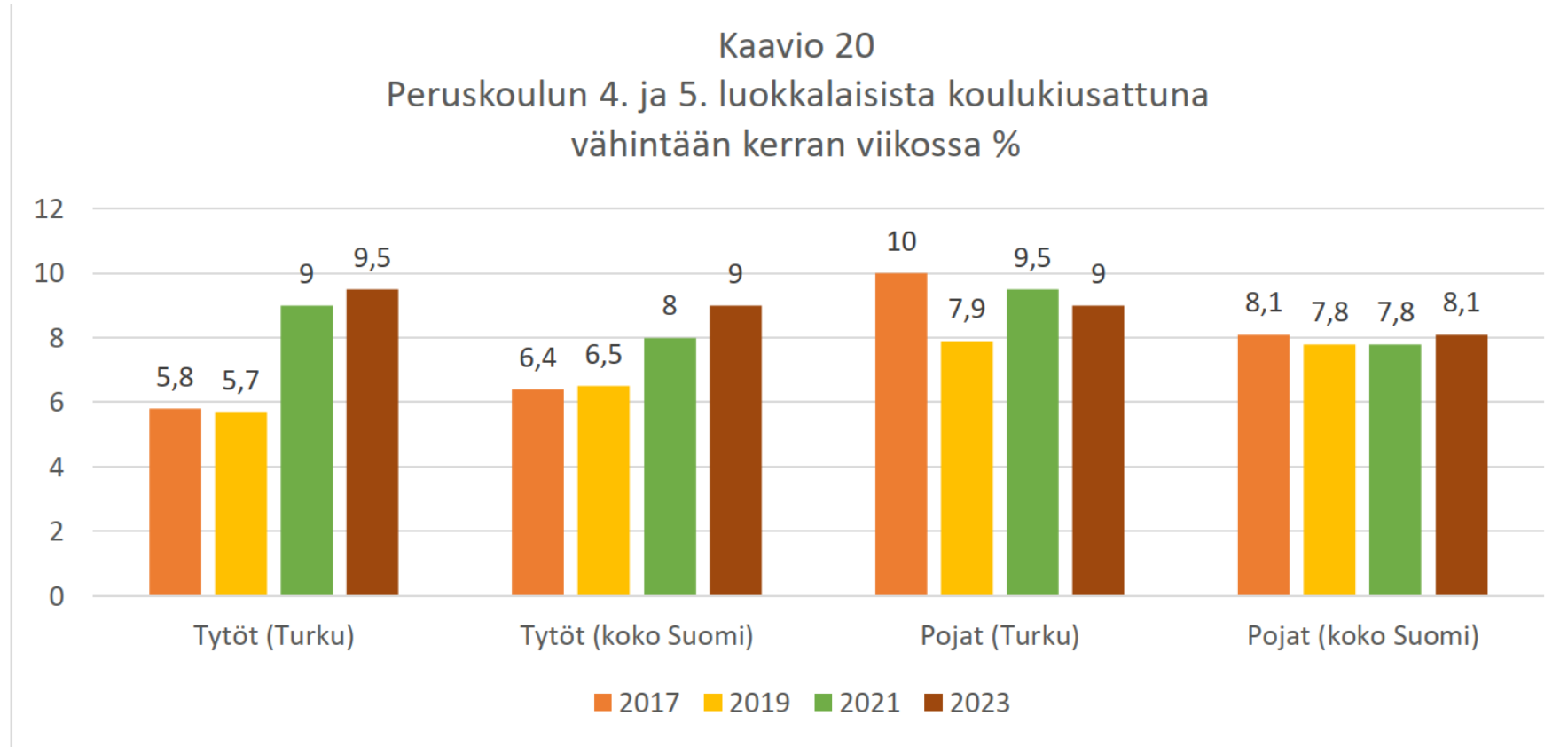
- Kouluterveyskysely 2023
- Laatuksely 2021 ja 2023
- Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuskysely 2022

Perusopetuksen laatukysely

Kysymys FI	Lukuvuosi 2018-2019	Lukuvuosi 2020-2021	Lukuvuosi 2022-2023	Yhteensä
Jos jokin vaara uhkaa koulussa, tiedän miten pitää toimia.			3,65	3,65
Jos jokin vaara uhkaa koulussa, tiedän, miten pitää toimia.	3,61	3,66		3,64
Jos minua kiusataan tai huomaan kiusaamista, kerron siitä heti koulun aikuiselle.	3,58	3,64		3,61
Jos näen tai koen kiusaamista, tiedän miten toimia.			3,77	3,77
Koulun sisätilat ovat riittävän hyvät koulunkäyntiin.			3,66	3,66
Koulun sisätilat ovat siistit.			3,29	3,29
Koulun ulkoalue on hyvin hoidettu.			3,38	3,38
Koulun välituntialueet ovat riittävän hyvät.			3,46	3,46
Koulussa on sisällä turvallista.	3,68	3,76		3,72
Koulussa on ulkona turvallista.		3,47		3,47
Koulussa on ulkona turvallista.	3,45			3,45
Tiedän koulumme järjestysäännöt.			3,66	3,66
Toimin järjestysääntöjen mukaan.	3,63	3,65		3,64
Yhteensä	3,59	3,64	3,55	3,59

Kysymys FI	Lukuvuosi 2018-2019	Lukuvuosi 2020-2021	Lukuvuosi 2022-2023	Yhteensä
Jos jokin vaara uhkaa koulussa, tiedän miten pitää toimia.			3,31	3,31
Jos jokin vaara uhkaa koulussa, tiedän, miten pitää toimia.	3,29	3,33		3,31
Jos minua kiusataan tai huomaan kiusaamista, kerron siitä heti koulun aikuiselle.	3,11	3,18		3,15
Jos näen tai koen kiusaamista, tiedän miten toimia.			3,45	3,45
Koulun sisätilat ovat riittävän hyvät koulunkäyntiin.			3,13	3,13
Koulun sisätilat ovat siistit.			2,86	2,86
Koulun ulkoalue on hyvin hoidettu.			2,84	2,84
Koulun välituntialueet ovat riittävän hyvät.			2,78	2,78
Koulussa on sisällä turvallista.	3,36	3,38		3,37
Koulussa on ulkona turvallista.	3,20	3,21		3,21
Tiedän koulumme järjestysäännöt.			3,33	3,33
Toimin järjestysääntöjen mukaan.	3,41	3,48		3,45
Yhteensä	3,28	3,32	3,10	3,22

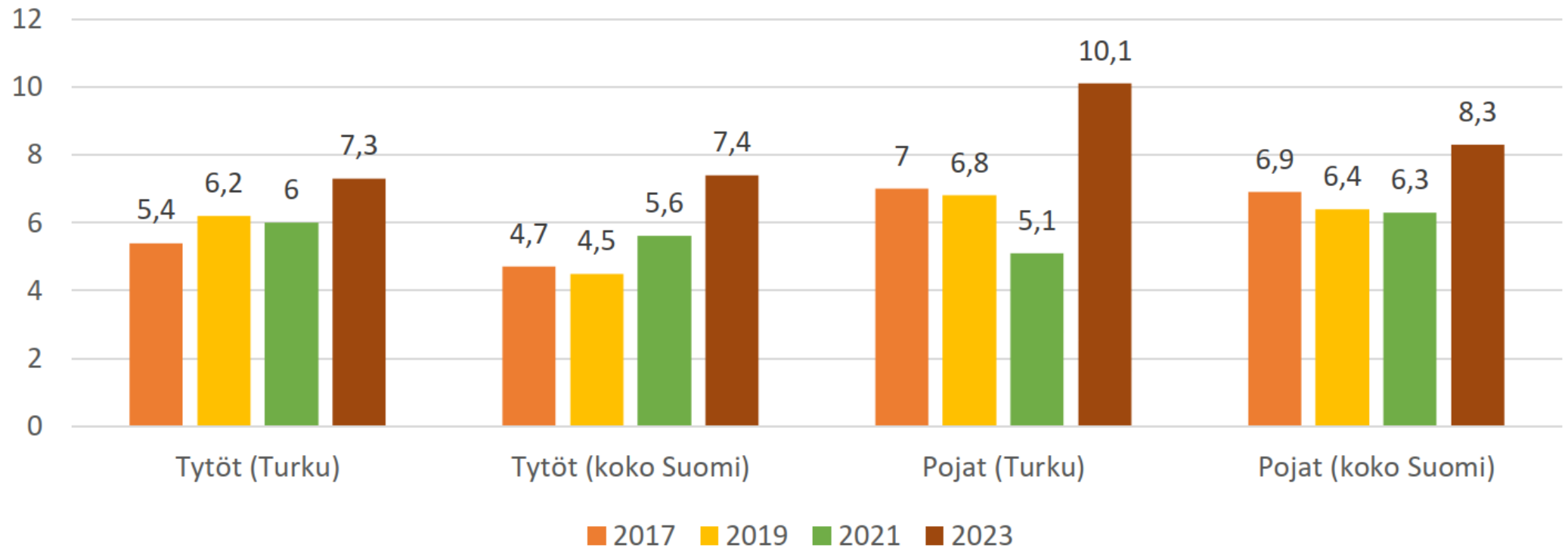
Kouluterveyskysely kiusaamisen osalta tarkasteltuna

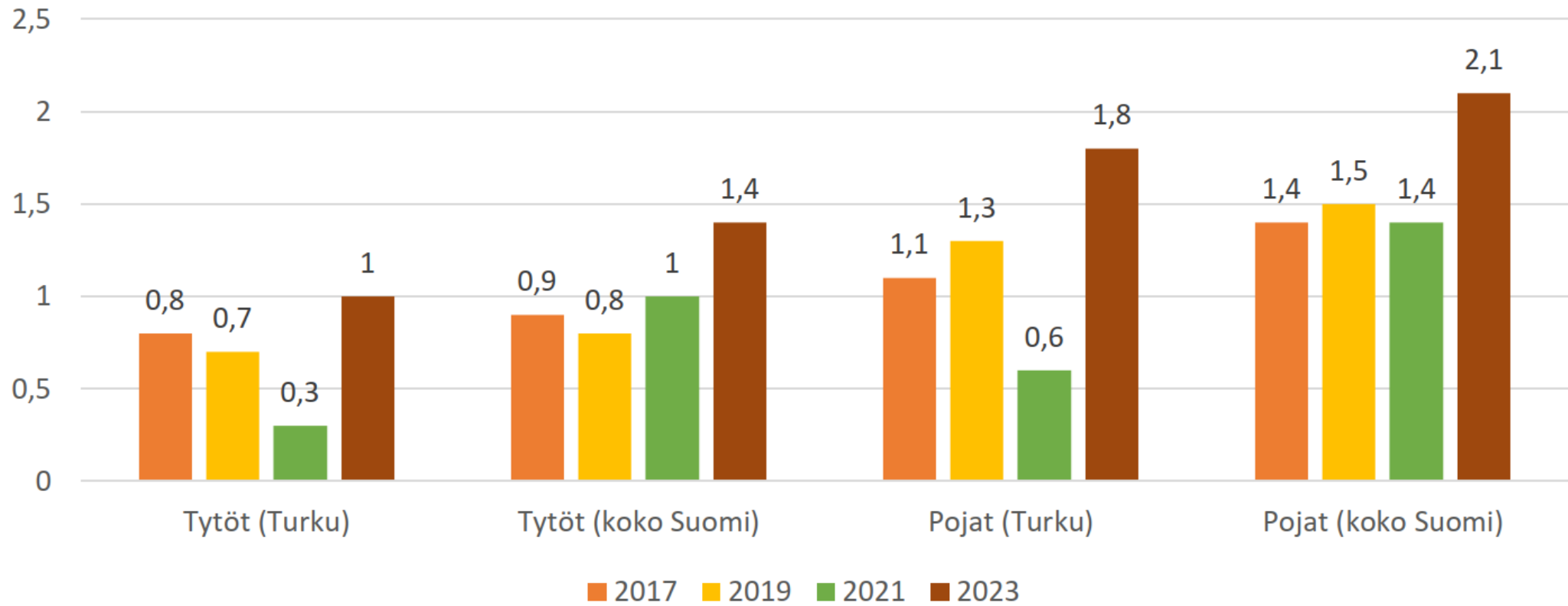
Kyselyn kysymykset:

<https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-toteuttaminen/kyselylomakkeet#2023>

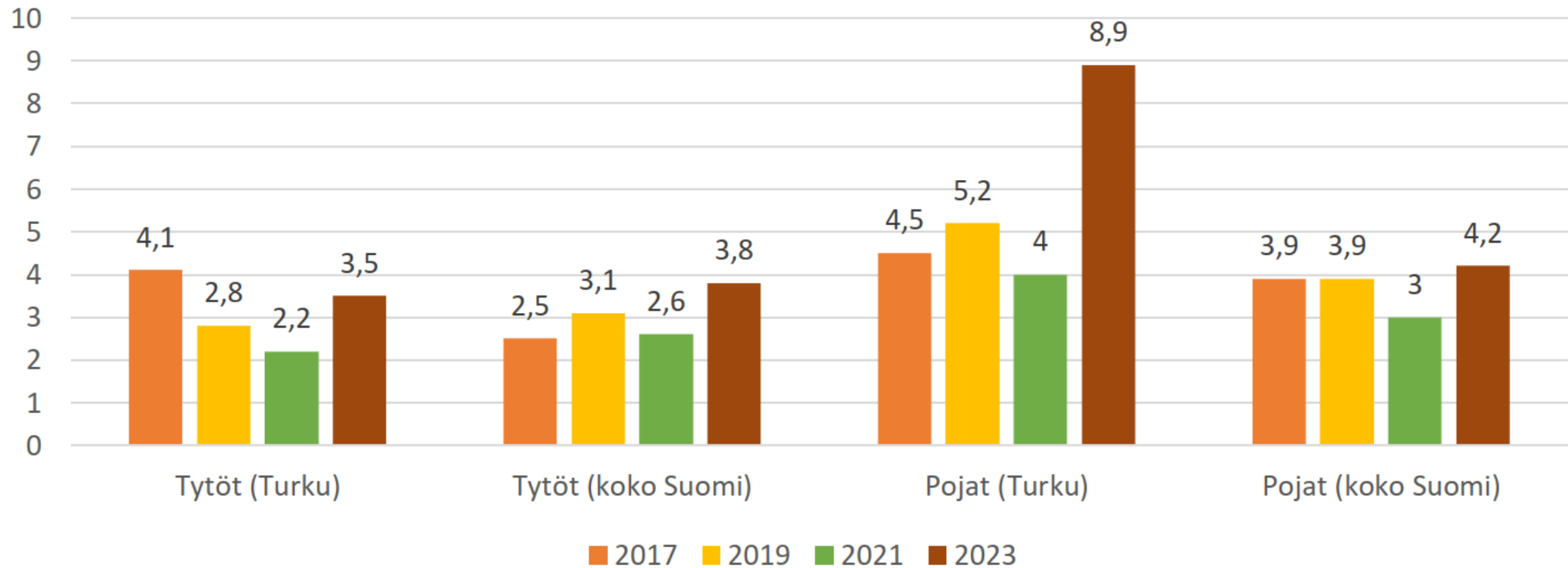
Kaavio 21
Peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista koulukiusattuna
vähintään kerran viikossa %

Kaavio 23
Lukioiden 1. ja 2. vuoden opiskelijoista koulukiusattuna
vähintään kerran viikossa %

Kaavio 22
Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
koulukiusattuna vähintään kerran viikossa %

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely 1.-4.lk

— Keskiarvo 3,5

	1 --	2 -	3 +	4 ++	en osaa sanoa	Keskiarvo	Mediaani
1. Koulun aikuiset kohtelevat minua reilusti.	2,1%	3,4%	26,7%	62,2%	5,6%	3,58	4,00
2. Saan oppitunneilla apua, jos tarvitsen sitä.	1,6%	3,1%	24,4%	68,4%	2,5%	3,64	4,00
3. Voin itse päättää joistakin kouluasioistani (esim. työtavat, materiaalit, ajankäyttö).	9,4%	14,6%	35,3%	22,4%	18,3%	2,87	3,00
4. Voin vaikuttaa yhteisiin asioihin koulussa.	6,6%	12,7%	31,6%	33,5%	15,6%	3,09	3,00
5. Voin koulussa näyttää monella tavalla, mitä osaan.	2,3%	7,2%	29,9%	50,4%	10,2%	3,43	4,00
6. Saan oppimisestani oikeudenmukaista palautetta.	1,8%	4,6%	24,5%	58,8%	10,3%	3,56	4,00
7. Minua ei kiusata ihonvärini tai kulttuurini takia.	5,2%	3,9%	8,1%	76,4%	6,4%	3,66	4,00
8. Minua ei kiusata uskontoni tai vakaumukseni takia.	4,8%	2,5%	6,6%	79,2%	6,9%	3,72	4,00
9. Minua ei kiusata erilaisuuteni (esim. ulkonäkö, sairaus, harrastukset, mieltymykset) takia.	5,7%	5,6%	14,1%	67,2%	7,4%	3,54	4,00
10. Koulussamme otetaan huomioon oppilaiden terveyteen liittyvät rajoitteet (esim. allergiat ja vammat).	2,5%	2,4%	10,7%	70,4%	14,0%	3,73	4,00

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely 5.-9.lk

— Keskiarvo 3,3

	1 --	2 -	3 +	4 ++	en osaa sanoa	Keskiarvo	Mediaani
1. Koulun aikuiset kohtelevat minua reilusti.	3,4%	7,5%	41,3%	44,1%	3,7%	3,31	3,00
2. Saan oppitunneilla apua, jos tarvitsen sitä.	1,7%	4,8%	34,4%	57,2%	1,9%	3,50	4,00
3. Voin itse päättää joistakin kouluasioistani (esim. työtavat, materiaalit, ajankäyttö).	7,0%	21,5%	43,6%	17,4%	10,5%	2,80	3,00
4. Voin vaikuttaa yhteisiin asioihin koulussa.	8,6%	21,8%	39,8%	17,5%	12,3%	2,76	3,00
5. Voin koulussa näyttää monella tavalla, mitä osaan.	3,9%	13,8%	44,0%	31,5%	6,8%	3,11	3,00
6. Saan oppimisestani oikeudenmukaista palautetta.	3,4%	9,9%	41,5%	37,2%	8,0%	3,22	3,00
7. Minua ei kiusata ihonväriini tai kulttuurini takia.	6,7%	2,8%	7,0%	79,7%	3,8%	3,66	4,00
8. Minua ei kiusata uskontoni tai vakaumukseni takia.	6,1%	1,8%	7,0%	81,2%	3,9%	3,70	4,00
9. Minua ei kiusata erilaisuuteni (esim. ulkonäkö, sairaus, harrastukset, mieltymykset) takia.	7,1%	7,5%	19,1%	61,9%	4,4%	3,42	4,00
10. Koulussamme otetaan huomioon oppilaiden terveyteen liittyvät rajoitteet (esim. allergiat ja vammat).	3,8%	6,1%	26,0%	53,2%	10,9%	3,44	4,00

Mitä meillä seuraavaksi tehdään?

- Kiva Koulu 2.0 kehittämistyö Turun yliopiston kanssa meneillään. Pilottikouluna Yli-Maarian koulu.
- Tavoitteena kouluttaa 20% kunkin koulun henkilöstöstä MAPA-osaajiksi (aggressiivisen ja uhkaavan käyttäytymisen ennaltaehkäisy) lukuvuoden 24-25 aikana.
- Hankkeet:
 - Yhteisöllisen opiskeluhuollon vahvistaminen ja kehittäminen
 - SKY täydennyskoulutus oppilaan kouluun kiinnittymisen tukemiseksi
 - Jengiytymisen ja väkivallan ehkäisyä tukevat hankkeet
 - Selvästi Jees! –ehkäisevä päihdetyö